

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. 1. De obiecto voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

QVÆSTIO I.

De obiecto voluntatis.

1. **V**oluntatem posse velle bonum prosequendo ipsū & appetendo ipsū sibi, ac nolle malum ipsū fugiendo ac detestando, & consequenter tam bonum quam malum esse obiectum ipsius, quatenus potest in utrumque tendere, tam receptum est ab omnibus, ac cōpertum experientia, quam dari ipsammet voluntatem. Unde hoc non est, quod tanquam quid dubium quæritur in hac quæstione: sed primo an posset velle aliquid, quod non proponitur ipsi sub ratione mali. Si enim nō potest, tum bonū & malum vt sic erit obiectum adæquatum ipsius, quatenus potest tendere in quodcunque bonum & malum, & non potest tendere in aliquid quod non sit propositum ipsi sub ratione boni aut mali. Secundo, an possit velle malum sub ratione mali aut nolle bonum sub ratione boni. Si enim potest, tum bonum non erit obiectum adæquatum prosecutionis, nec malum fugæ; secus autem dicendum, si non potest. Tercio denique, an ratio formalis motiua, ob quam fugit malum, sit bonitas opposita, ita vt non possit fugere malum, nisi quatenus vult bonum oppositum ipsi: si enim sit, tum potest dici quod bonum vt bonum sit obiectum adæquatum formale voluntatis, & secus dicendum erit, si non sit.

Hæc ergo tres difficultates in hac quæstione examinanda sunt: ad hoc autem aduertendum est ex communissima doctrina triplex esse bonum, nempe honestum, delectabile, ac vtile. *Honestum* est, quod potest propter se amari, quamuis non delectaret, nec consideraretur vt delectabile. *Delectabile* est, quod delectat secundum se. *Vtile* denique, quod est conducens ad acquisitionem boni honesti, vel delectabilis.

CONCLUSIO I.

2. *Voluntas nequit velle aut nolle aliquid per volitionem posituam nisi bonum & malum.* Hæc est communissima, quamuis meo iudicio non sit tam facile illam probare, quam videri posset. Nam quantum ad rationem à priori, non videtur repugnare aliqua potentia, quæ posset etiam libere velle motum aliquem localem imperare, quamuis non proponeretur ipsi sub ratione boni aut mali, & ex suppositione non repugnantia talis potentia non poterit ostendi quod voluntas non sit talis, nisi à posteriori ostendatur quod non. Quantum autem ad rationem à posteriori, potius videtur experientia constare, quod de facto voluntas imperet quandoque motum localem digiti, verbi gratia, absque consideratione boni alicuius in illo motu; quam quod nunquam id faciat absque tali consideratione.

*Probat*ur tamē conclusio, quia quidquid vult voluntas vel vult illud tanquam medium, vel tanquam finem: si tanquam medium, necessario debet velle illud quatenus cōducens ad acquisitionem finis, & consequenter vult illud tanquam bonum, quia esse sic conducens est esse bonū vtile. Si tanquam finem: ergo debet proponi ipsi sub ratione, sub qua mouere possit intentionaliter voluntatem ad volitionem, sed illa ipsa ratio est bonitas finis, quia est ratio propter se potens mouere voluntatem, seu ratio propter se appetibilis à voluntate: ergo debet proponi sub ratione boni, & consequenter nihil potest velle voluntas, nisi quod sit bonum, aut quod proponitur vt bonum. Rursus quidquid non vult, vel non vult illud propter se, vel non vult illud propter aliud, sed non potest nec propter se, nec propter aliud illud nolle, quin consideret in ipso rationē ob quā sit propter se, aut propter aliud nobile; sed illa ipsa ratio est mala, seu malitia, quia opponitur appetibilitati propter se, aut propter aliud: ergo non potest nolle aliquid nisi consideratū vt malum, & consequenter à primo ad vltimum nō potest velle aut nolle, nisi considerando obiectum quod vult aut non vult, vt bonum, vel malum.

3. *Obicitur* rationem illam difficultatis propositā supra. Sed respondeo ad rationem à priori, repugnare omnino ta-

lem potentia, quia sequeretur quod ferretur in bonum, & non ferretur: non ferretur ex hypothesi: ferretur autem, quia eo ipso quo ferretur, obiectum deberet habere rationem ob quam ferretur, & illa ipsa ratio est bonitas.

Ad rationem à posteriori respondeo, negando vlla experientia constare, quod imperetur talis motus à voluntate, quin proponatur vt appetibile, & cōsequenter vt bonum, quamuis non semper aduertat quis se moueri ob talem rationem, nec posset ostendere semper quānam ratio formalis particularis obiecti mouerit. *Dixi autem* in conclusione data opera, quod voluntas non possit nolle positue, nisi rem consideratam vt bonam, aut vt malam, quia potest quamcunque rem quomodocunque consideratam nolle negatiue, non habendo scilicet actum posituum volitionis imo necessario debet sic nolle, si non proponatur sub ratione boni aut mali, quia non potest habere actum posituum nisi proposita tali ratione.

CONCLUSIO II.

4. *Voluntas non potest amare, aut desiderare, aut vel-* Non potest amare aut desiderare nisi bonū aut nolle nisi malum.
le, nisi quod proponitur ipsi sub ratione aliqua boni: nec odio habere aut nolle, nisi quod proponitur ipsi sub ratione aliqua mali.

Hæc est communis cum S. Thoma 1.2. q.8. & Secto 3. dist. 33. m.3. & in 4. dist. 49. q.10. num.8. quamuis in 1. dist. 2. q.4. & in 2. dist. 6. q.2. & d.43. q.2. quasi fuisset dubius, nihil resoluerit, est autem contra Occamum in 3. dist. 13. dub.5. cum Nominalibus & Angelis ac Almaino.

Probari solet auctoritate Philosophi 3. Ethicorum 1. affirmantis omnem prauum, id est, male agentem, esse ignorantem. Sed non esset ignorans necessario, nisi quia vt faceret malum, deberet illud vt bonum apprehendere: nam faciendo malum apprehendendo ipsum vt malum, non esset ignorans: sed non deberet, vt faceret malum apprehendere malum, vt bonum, si posset prosequi malum vt malum: ergo non potest: & consequenter vera conclusio.

Verum meo iudicio hæc probatio non vrget; nam qui facit malum, verbi gratia qui comedit illicitum, licet apprehendat ipsū vt bonū, non tamen necessario quatenus sic apprehendit ipsum, habet ignorantiam, quia re vera illa bonitas, quam apprehendit in ipso, est in ipso, v.g. bonitas delectabilis: ergo nō carenus vult Philosophus quod male agens semper sit ignorans, quia apprehendit illud, quod agit, sub ratione boni erronee, hoc est considerando ipsum esse bonum, cū tamen non sit bonum illa bonitate, qua apprehendit ipsum vt bonum. Itaque loquitur sine dubio Philosophus vel de ignorantia, quatenus hæc dicit exclusionem alicuius scientiæ, quam si male agēs haberet, non male ageret, vel de ignorantia practica, quæ concidit cum electione mala. Sed ex neutra ex his ignorantis potest probari conclusio, quia quamuis amaret quis malum vt malum, & odio haberet bonum vt bonū, adhuc habere posset ignorantiam hanc utramque: nam posset habere negationem alicuius scientiæ, quæ si adesset, non amaret malum, nec fugeret bonum: & præterea haberet sine dubio pessimam electionem.

5. *Melius ergo probatur* conclusio quantum ad auctoritatem ex D. Dionysio cap.4. de diuinis nominibus dicentis: Nemo ad malum intendens operatur, id est, nemo applicat media ad prosecutionem mali, qua malum est, seu consideratum sub ratione mali.

*Probat*ur ratione primo ex conclusione præcedenti: nam quod neque consideratur vt bonum aut vt malum, habet maiorem proportionem cum amore, desiderio ac cōplacētia, seu volitione, quam quod consideratur vt malum nam malitia habet aliquid ex natura sua impediēs. & nihil prouocās, seu excitās ad tales actus, sed quod nec bonum, nec malum est, aut consideratur, licet nihil habeat alliciēs, tamen nihil habet quod deterreat aut impedire possit. Deinde illud, quod neque consideratur, vt bonum neque vt malum, maiore habet proportionē cum odio fuga, & nolitione, quam quod consideratur vt bonum, ob eandem rationem, quia hoc habet aliquid impediēs, illud nihil habet impediēs: ergo, si quod non consideratur bonum

Voluntas non potest ferri positue nisi in bonum vel malum.

bonum aut malum, nequeat quis amare aut odio prosequi, neque poterit amare malum, aut odire bonum.

Probatur secundo, per probationem conclusionis præcedentis, quæ directè probat hanc conclusionem.

6. *Probatur tertio*, quia sicut appetitus innatus est pondus & inclinatio rei habentis ipsum in bonum & non in malum, ita etiam appetitus elicited debet pariformiter esse in bonum & nullo modo in malum; neque enim est vlla differentia inter utrumque appetitum, nisi quod unus sit innatus, hoc est insitus ac identificatus rei appetenti, nec præsupponens cognitionem boni in quod fertur; elicited vero sit quid distinctum realiter ab appetente, ac præsupponens cognitionem boni in quod fertur. Hæc autem differentia non facit quod possit ferri in malum; ergo debet semper ferri in bonum: sed si appetitus elicited debet semper ferri in bonum, auersio & fuga elicited debet ferri semper in malum, est enim eadem ratio: ergo.

Ve soluantur plurimæ ex rationibus, quibus hæc conclusio impugnari solet, advertendum non esse dubium quin aliquis sibi & aliis quandoque appetat quod reuera est malum & physicum & morale, ut quando quis se interficit ob desperationem, vel in ordine ad vindicandum se de aliis: sed tum tamen semper considerat aliquam rationem boni in illa re, quæ vel est in ea à parte rei, vel apparet esse: nam in eadem ipsa morte considerat, quod vel excluderet mala præsentia aut imminencia, & hæc est bonitas aliqua, vel quod sit medium ad inferendum malum illis, de quibus vult sumere vindictam, & hæc etiam est bonitas aliqua. Hac ratione damnari possunt desiderare non esse, quia per illam destructionem privarentur suis pœnis.

7. *Obijces præterea*: sequeretur quod non mereremur obferuando præcepta, quia illa obferuatio est bona: ergo si non possumus nolle bonum, necessario volumus illam, & consequenter non libere nec meritorie.

Respondeo negando sequelam & consequentiam probationis. Primo, quia quamvis non possemus nolle illam possemus tamen illam non velle, siue negatiue nos habendo; suppono enim iam, dari posse omissionem puram, siue volendo aliud incompatible cum illa. Secundo, quia quamvis illa obferuatio sit bona, & ut bonam non possumus illam nolle, tamen etiam habere potest aliquam rationem mali, v.g. quatenus esset indelectabilis, aut inferens malum, vel excludens aliquod aliud bonum, & sub hac ratione possumus illam positiue & directè nolle.

Obijces secundo, sequeretur non posse quem odio prosequi Deum sine hæresi, quia non posset ipsum odio prosequi, quin consideraret in ipso aliquam rationem mali, talis autem ratio non potest in ipso considerari absque hæresi.

Respondeo primo, distinguendo consequens absque hæresi formaliter, nego, quia ad hoc requiritur quod aduertat suam considerationem esse contra fidem, hoc autem non esset necesse: absque hæresi materiali, hoc est: absque errore qui reuera esset contra fidem, quamvis ab ipso hoc non aduertetur, transeat consequentia.

Respondeo secundo absolute negando sequelam, & ad probationem dico quod posset apprehendere Deum sub ratione mali indelectabilis actu, & mali inutilis in ordine ad consecutionem alicuius boni, quod amaret, absque vlla hæresi aut errore; nam reuera Deus, ut est impedies bonum desideratum, est malum inutile, ac indelectabile desideranti illud bonum.

8. *Obijces tertio*: voluntas est libera circa quodeunque obiectum sibi propositum: ergo potest, quemcunque voluerit actum, circum ipsam habere.

Respondeo primo, si loquatur obiectio de quocunque omnino obiecto cognito, negando antecedens, quia non potest ferri in obiectum vllum, nisi proponatur sub ratione boni, & mali, quia istæ sunt rationes circa quas nata est ferri voluntas.

Respondeo secundo, si loquatur obiectio de quocunque obiecto bono, & malo: & distingo antecedens, est libera libertate specificationis, aut exercitij, concedo: est

libera libertate specificationis, ita ut possit se habere indifferenter circa bonum amorem, vel odium, aut etiam circa malum, nego antecedens. Itaque voluntas circa bonum non habet, nisi libertatem exercitij quatenus scilicet potest illud velle, vel non velle, siue negatiue per omissionem puram, siue indirectè per volitionem alterius incompatibilis: & eandem libertatem habet circa malum: circa vero rem, quæ consideraretur ut bona, & mala, habet utramque libertatem, nam potest nec velle, nec nolle illud, vel directè, negatiue se habendo, vel indirectè volendo; aut nolendo aliud, & sic habet libertatem exercitij circa illud; potest etiam, vel amare ipsum sub ratione boni, vel odio prosequi sub ratione mali, & sic habet libertatem specificationis circa illud.

CONCLUSIO III.

9. *Voluntas tam directè fertur in malum, ipsum fugiendo, quam in bonum, ipsum amando; & consequenter non debet dici bonum esse potius adaequatum obiectum ipsius, quam malum.* Voluntas directè fertur in malum ipsum nolendo.

Probatur, quia quando proponitur aliquid voluntati, ut positiue discoueniens ac displicens, quamvis non cogiter de opposito positiue placenti ac conuenienti, potest sine dubio nolle illud, sicuti potest velle illud, quod positiue placet, non cogitando de opposito, quod positiue displiceret: ergo tam bene potest directè ferri in malum positiuum, ipsum fugiendo, quam in bonum; ipsum prosequendo.

Confirmatur, quia ideo dicitur directè ferri posse in bonum, quia quando proponitur, habet virtutem attrahendi ad amorem, etiam si non consideretur malum positiue oppositum, nec experimur nos ideo ipsum prosequi, quia nolumus malum oppositum positiue: sed malum æque habet virtutem attrahendi ad odium, & non experimur nos ideo illud odio habere, quia directè amamus illud, quod est oppositum ipsi: ergo tam directè fertur in malum quam in bonum. Quod si dicatur fugam mali esse virtualiter prosecutionem boni, hoc non facit ad rem; tum quia conclusio facit mentionem de prosecutione ac fuga formalitè, quia sicut potest dici fuga mali esse prosecutio virtualis boni: ita potest dici quod prosecutio boni sit fuga virtualis mali. Et sic idem quantum ad hoc de utroque dicendum est.

10. *Obijces primo*: nemo potest applicare media, nisi ex eo, quod appetat finem, & magis directè ac formaliter dicitur appetere finem quam media: ergo quando quis non vult aliquid ex eo, quod impedit bonum, ideo illud non appetit, quia vult illud bonum: & consequenter magis directè, & formaliter vult bonum, quam non vult illud quod impedit eius consecutionem.

Respondeo primo, negando antecedens pro secunda parte, quia licet ille actus quo appetit media, non haberetur nisi esset actus, quo appetitur finis; & licet media non haberent aliquam bonitatem propriam, ut multum tenent, sed tota ratio appetendi ipsa esset bonitas finis: tamen hoc non obstante, eo actu, quo quis appetit illa formaliter ut sic, magis directè fertur in illa, quam in finem.

Respondeo secundo, concedendo totum; nec inde habetur aliquid contra conclusionem, quia conclusio non loquitur de fuga à malo in omni casu, & præsertim in casu, quo aliquis fugeret ab ipso, quatenus est impedimentum boni: sed in casu quo fugeretur, quatenus secundum se inferret molestiam, & haberet imperfectionem positiuam sine consideratione ipsius, ut esset impedimentum alicuius alterius boni.

11. *Obijces secundo*: eadem virtus inclinatur ad fugiendum à malo, & ad prosequendum bonum oppositum; sed hoc non potest esse verum, nisi ex eo, quod ex prosecutione boni determinaretur sufficienter ad fugam mali oppositi, & quia non posset fugere malum, nisi ex amore illius boni: ergo ideo fugit malum, quia amat bonum & consequenter magis directè fertur in malum, quam in bonum. Probatur maior: tum autoritate communi, tum etiam, quia alias daretur duæ virtutes realiter distinctæ, quarum

quarum una esset determinata ad viuendum temperate, v. g. & altera ad fugiendam intemperantiam.

Respondeo primo, concedendo primam consequentiam, & negando secundam, propter rationem datam in responsione prima ad obiectionem præcedentem.

Respondeo secundo, negando minorem pro secunda parte: & si non posset negari pro ea parte tum *Responderi posset tertio*, distinguendo maiorem: quatenus malum esset impedimentum boni transire ad fugiendum à malo secundum se, negatur. Et ad probationem dico communem sententiam loqui de eadem virtute respiciente bonum, & malum, prout malum est impedimentum boni. Non est autem inconueniens quod alias darentur duæ virtutes, quarum una inclinaret ad bonum secundum se, alia ad malum secundum se fugiendum, loquendo semper de malo positivè, quod potest intelligi ut malum, absque ordine ad bonum.

QVÆSTIO II.

Quomodo dependet voluntas in operando ab intellectu.

CONCLUSIO I.

Omnis actus voluntatis dependet à cognitione.

12. *N*unquam habitus fuit actus ullius voluntatis prosecutionis, aut fuga, amoris, aut odij absque cognitione. Hæc est communissima, contra quosdam qui in extali, putauerunt amorem reperiri absque cognitione.

Probat, quia quamvis oppositum non repugnaret, tamen quod de facto contingerit non potest cognosci nisi experientia aliqua eorum, qui in seipsis hoc accidisse experti sunt: sed nemo potest talem experientiam probare etiam sibi ipsi, si debitam faciat reflexionem: nam ideo solum id posset colligere quatenus non experiretur in se cognitionem: sed certe posset esse in ipso; quamvis ipsemet tum eam non adverteret propter defectum reflexionis. *Secundo*, quia quando haberet actum voluntatis, vel ille actus tenderet in aliquod obiectum propositum, & hoc adverteret vel advertere posset habens illum actum, vel non: si non adverteret aut advertere posset: ergo illum actum non posset distinguere ab aliis actibus, nec posset scire utrum esset circa obiectum bonum aut malum, quod est absurdum. Si adverteret aut posset advertere: ergo cognosceret illud obiectum, alias non posset id advertere, ut est evidens, & consequenter ille actus non posset esse absque cognitione.

CONCLUSIO II.

13. *Q*uamvis forte volitio quoad qualitatem absolutam quam dicit, possit conservari in voluntate de potentia absoluta absque obiecto cognito: tamen non potest ita conservari in ipsa, ut determinet ipsam ad volendum. Hæc est communis, & *pater*, quia non potest sic determinare formaliter & sensibiliter, quin voluntas feratur in aliquid, sed non potest ferri in aliquid nisi in cognitum, est enim ex natura sua volitio determinata non minus ad prosecutionem boni ita, ut non possit esse directe circa malum, quam in bonum cognitum, sic ut non possit esse in bonum incognitum: ergo.

Confirmatur, quia non potest sic determinare, quin intellectus per reflexionem possit cognoscere circa quod versetur, sed hoc non posset cognoscere, nisi illud in quod ferretur esset cognitum. *Dixi* autem in conclusione, quamvis forte volitio possit quoad qualitatem absolutam, quam dicit, conservari absque obiecto. Quia quæ admodum cognitio est qualitas absoluta producta per intellectum media actione, ita etiam dicendum de volitione, & quemadmodum illa qualitas absoluta posset conservari absque obiecto, iuxta dicta superius, non tamen ita ut faciat intellectum intelligentem: ita etiam de volitione dici posset. Quod si præterea ad qualitatem absolutam sequitur respectus actualis tendentiæ, sine quo non faceret intellectum intelligentem; ita similiter de volitione dicendum est: eadem enim est ratio quoad hoc de utraque.

14. *V*oluntas est causa adequata physica sui actus, nec aut cognitio, aut obiectum cognitum concurrunt cum illa physice ad illum.

Hæc conclusio est magis communis inter *Scotistas*, & attribuitur communiter *ipsi* *Scoto* in 2. d. 25. Sed reuera non potest colligi ex illo loco quod sit ipsius: nam solum docet quod nihil aliud possit esse causa totalis volitionis, & quod voluntas ad volitionem non se habeat mere passivè, nec aliquid aliud vrgent aut verba ipsius, aut rationes, quibus vel suam sententiam confirmat, vel infirmat aliorum. Imo *nam* 24. respondendo ad primum principale expresse videtur abstrahere ab hac controversia, dat enim duas responsiones, vnam secundum sententiam tenentem quod obiectum moueat physice voluntatem, concurrente cum ipsa tanquam causa partialis; alteram secundum sententiam asserentem quod non concurrat physice, sed metaphorice tantum: ergo ex illa questione nihil potest concludi ad propositum. Videtur tamen esse *D. Thome* 1. 2. q. 9. quem præter suos sequuntur Recentiores communiter.

Probat aliqui, quia alias actus liber produceretur à causa naturaliter agente, qualis est tam cognitio quam obiectum cognitum.

Sed hæc probatio nullo modo placet, nam non sequeretur quod produceretur à tali causa, tanquam à causa totali, nec esset inconueniens quod produceretur ab illa tanquam à causa partiali, quia in omni sententia debet admitti quod actus liberi virtutum supernaturalium producantur ab habitibus supernaturalibus partialiter, qui tamen habitus sunt causæ naturaliter agentes, & idem currit de actibus virtutum moralium, ad quos virtutes morales concurrunt physice secundum communem sententiam.

Alij probant conclusionem, quia sæpe vult voluntas aliquod obiectum, quod realiter non existit, & quod consequenter non potest physice concurrere ad productionem actus. *Nec hæc etiam ratio arridet*, tum quia non probant cognitionem non concurrere, tum quia voluntas non vult aliquod obiectum, nisi quod proponitur ab intellectu, & quod consequenter physice determinat intellectum ad cognitionem sui, vel secundum se immediate, concurrente physice cum illo, vel secundum speciem sui, vel aliquid aliud æquiualens: sed qua ratione potest physice concurrere cum intellectu non obstante quod non existat, poterit etiam cum voluntate, quantum ad hanc rationem: ergo.

15. *Alij probant*, quia alias actus supernaturalis fidei infusæ concurreret efficienter & physice ad actum peccaminosum; sed hoc videtur absurdum: ergo. *Probat*ur sequela maioris; quia quamvis non haberemus aliam cognitionem de furto, nisi cognitionem supernaturalem fidei, qua crederemus quod esset bonum utile, & malum moraliter, potuissimus velle furtum, & illa volitio esset peccaminosa: ergo si ad volitiones concurrunt physice cognitiones præuiæ, illa cognitio fidei concurreret physice ad actum peccaminosum.

Sed cerè nec hæc etiam ratio mihi sufficit; nam quavis esset absurdum forte, quod actus supernaturalis esset ex se determinatiuus ad actum peccaminosum, tamen non video cur esset inconueniens quod esset indifferens physice ad concurrendum ad actum bonum, & malum, aut quod physice actu concurreret ad malum ex determinatione voluntatis.

Quod si dicat, inde secuturum quod Deus esset causa per se peccati, quia esset causa per se actus supernaturalis, qui non posset absque gratia particulari illius elici.

Respondeo, non magis esse inconueniens quod Deus sit causa per se physica peccati, quam causa moralis, imo fortassis esset longe inconuenientius, quod esset causa moralis per se actus peccaminosus, si cognitio illa supernaturalis non concurreret physice, quæ quod esset causa per se physica, si cognitio physice concurreret: quia saltem illa